

Erken Okuryazarlık

Sözel Dil Becerileri

Burcu Kılıç Tülü

Sözel dil gelişimi

- Dil becerileri erken okuryazarlık becerilerinin temelini oluşturmaktadır ve okuma becerileri ile çok yakından ilişkilidir (Zhang ve Alex, 1995).
- Sözcük bilgisi ise dil becerilerinin temelini oluşturmaktadır (Hirsch, 2003). Sözcük bilgisinin iyi düzeyde olması sözcük çözümlemesini kolaylaştırmakta ve hızlandırmaktadır (Fowler, 1991; Metsala, 1999).

Sözel dil gelişimi

- Yazılı bir metnin okunması sırasında okunan sözcükler doğru şekilde çözümlenebilse bile çözümlenen sözcüklere anlam yüklenebilmesi için sözcüklerin anlamlarının da bilinmesi gerekir. Bu nedenle sözcük bilgisinin okuma ve okuduğunu anlama becerilerine katkısı büyüktür.
- Yapılan araştırmalarda da sözcük bilgisi ile okuduğunu anlama becerisi arasında anlamlı, doğrusal bir ilişki olduğu belirtilmektedir (Armbruster, Lehr ve Osborne, 2003; Beck, McKeown ve Kucan, 2002; Greene ve Lynch-Brown, 2002; Robbins ve Ehri, 1994; Stahl, Richek ve Vandevier, 1991).

Sözel dil gelişimi

- Örneğin, Hart ve Risley (2003), çalışmalarında çocukların 3 yaşındayken sahip oldukları sözcük bilgileri ile 3. sınıf sonundaki okuduğunu anlama becerileri arasında çok güçlü bir ilişki olduğunu göstermiştir.
- Verhoeven ve Leeuwe (2008) ise boylamsal bir çalışmada çocukların ilkokul dönemi boyunca okuduğunu anlama gelişimlerini incelemişler ve sözcük bilgisinin, okuduğunu anlama becerisinde, özellikle de ilk yıllarda etkili bir beceri olduğunu belirlemişlerdir.

Sözel dil gelişimi

- Liu ve arkadaşlarının (2010) 298 Çinli çocuk ile altı yıl boyunca yürüttükleri bir diğer boylamsal çalışmada ise çocukların iki yaşındaki sözcük bilgileri, üç yaşındaki artikülasyon becerileri ve dört yaşındaki öykü anlama ve cümle tekrar etme becerilerinin, yedi yaşındaki iyi okuma becerisiyle ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Araştırmada, iki yaşında sözcük bilgisi iyi olan çocukların, yedi yaşında daha iyi okuma becerisi sergiledikleri bulunmuştur.

Dil Nedir?

- Dil, insanların anlaşmalarını çeşitli işaretlerle sağlayan bir sistemdir.
- Dar anlamıyla dil, bir toplumdaki insanların anlaşmalarını konuşma ya da yazı ile sağlayan işaretler sistemidir. Bu tanıma göre dilde iki yön vardır. Biri, sesler ya da seslerin görülen işaretleri; öbürü, bu sesler ya da ses işaretlerinden çıkan anlamlardır (Ediskun, 2007, 9).

Dil Gelişimi

- Söz öncesi iletişim evresi (0-12 ay),
 - Sesleme evresi (0-2 ay)
 - Gıgıldama evresi (3-4 ay)
 - Mırıldanma evresi (6-9 aylar)
 - Çeşitlendirilmiş mırıldanma evresi (9-12 aylar)
- Sözcük öğrenme evresi (12-24 ay),
- Kural öğrenme evresi (24 ay- 5 yaş),
- Ses bilgisel farkındalık ve okur-yazarlık evresi (5 yaş ve ergenlik).

○ Dilin bileşenleri nelerdir?

○ Geleneksel dilbilim,

- dilin anlam (semantik),
- sesbilgisi (fonoloji),
- biçimbirim (morfoloji),
- sözdizimi (sentaks) ve
- kullanım (pragmatik) olarak kademeli tanımlanabilen beş kurallı sistemden oluştuğunu kabul eder.

Sesbilgisi

- Sesler çıkarma mı?
- Konuşmadan sorumlu organlar
- Ses çıkarmak yeterli mi?

Sesbilgisi

- Çocuklar, çevreyle iletişim kurmak, ihtiyaçlarını ve duygularını ifade etmek için konuşma seslerini çıkarmaya çabalamaktadır.
- Bu çabalama sonucunda çocuklarda ses bilgisi aşamalı olarak gelişmektedir. Çocuklar sesleri çıkarmayı yavaş yavaş öğrenmekte ve her bir sesin çıkarılması vücudun konuşma ile sorumlu organlarının karmaşık manipülasyonu sonucu gerçekleşmektedir.

-
- Çocukların konuşmaya başlaması için sadece sesleri çıkarması yeterli değildir.
 - Sesleri sıra ile bağlama ve birleştirme ile ilgili bir dizi karmaşık kuralı öğrenmesi sonucunda sözcükleri söyleme ve kendini ifade etme becerilerini göstermektedir (Öztürk, 2013: 269)

-
- Sesbilgisi, herhangi bir dilde, konuşma içindeki seslerin kurallarını ve sözcükleri oluşturan sesbirimleri incelemektedir.
 - “Sesbilgisi” sözcüklerdeki, hem ses örüntülerini hem de bu ses örüntülerinin zihinsel temsillerini ifade etmektedir (Moats, 2010: 48) .

Biçim bilgisi

- Dilin biçim bileşeni içerisinde bir dilin kelimeleri, kelime yapıları türeme yolları ve çekim biçimleri incelenmektedir.
- Çekim ekleri, yapım ekleri
- Biçim birimin anlamı ve sözcük içerisindeki yeri
- Kök ve ek olarak ayırma
- Hataları düzeltme

-
- Türk çocukları özne ve fiil kullanımını 24. ay civarında kazanmaktadırlar.
 - 15-18. ayda çekim eklerini fark ederler ve tek sözcüklerde kullanmaya başlarlar.
 - Zaman eklerinde –yor 16. ayda, diğerleri 21. ay civarında kazandıkları görülmektedir.
 - -me, ma olumsuzluk ekleri 24. ay civarında

-
- Çocuklar yaklaşık 2,5 yaşlarında zamirleri anlamaya başlamakta ve 3 yaşlarında konuşmalarında kişi zamirlerini kullandıkları görülmektedir (Aksu Koç ve Slobin, 1985).
 - Baykoç Dönmez ve Arı (1992), tarafından yapılan araştırmada ise 15 – 17 aylarda “Ne?” 18 – 20 aylarda “Nerede?” 20 – 23 aylarda “Kim?”, “Hangi?”, 25 – 30 aylarda “Ne zaman?” soru zarflarını kullanmaya başladıkları görülmektedir.

Söz dizimi

- Sözcüklerin işlevlerine (ad, bağlaç, edat, yüklem) göre anlamlı bir cümle oluşturacak biçimde nasıl sıralandığı(özne-fiil-nesne ilişkisi, soru sorma, olumsuzluk ifadeleri)
- Özne ve nesne arasında anlamsal bağlantı
- İsim ve sıfat cümleleri gibi karmaşık yapılar!!!
- Cümle türleri
- Sözcük gruplarının ya da öbeklerinin cümle türlerine göre sıralanmaları gibi kurallar

Anlam bilgisi

- Cümle içerisinde kullanılan sözcüklerin içerik açısından doğru ve uygun kullanımı ve buna ilişkin kurallar
- Bloom (1974) çocuğa gerekli iki bilgi kaynağının; gördüğü ve yaşadığı olaylar (deneyim) ile işittiği konuşmalar (işitsel girdi) olduğunu öne sürer.
- Kültür faktörü
- 1-2 yaş arası çocuklar olayları anlar; insanları nesnelere, eylemleri sonuçları ile ilişkilendirmeyi öğrenir.

-
- Konuşmadan önce gelişir
 - 9-12 aydaki ilk 50 sözcük
 - Alıcı dilde 150 sözcük
 - Deneyim ve bilgi arttıkça gelişir.
 - Yaşam boyu***

Kullanım bilgisi

- Dilin iletişim için kullanımı
- istek ve taleplerini söyleme, yanıt verme, reddetme
- Jest, mimik, ses tonu, sohbet başlatma, sürdürme, sonlandırma
- Ne zaman konuşacağını veya konuşmayacağını, kiminle, ne zaman, nerede, neyi nasıl konuşacağını öğrenme

Dilin Deęerlendirmesi

Formal Deęerlendirme

- Standart testler (AAT, TEDİL, TODİL, TIFALDI)

İnformal Deęerlendirme

- Dil Örneęi, Öyküleme, Retell

Dil Örneđi

- ◉ Sohbeta dayalı
- ◉ Oyuncak ve kitap kullanarak
- ◉ Ortam
- ◉ Başlangıç
- ◉ Tutum
- ◉ Kayıt
- ◉ Kapalı uçlu sorular
- ◉ Açık uçlu sorular

○ Öyküleme

- Kitap kullanılır.
- Müdahale edilmez. Nötr ifadelerle devam etmesi sağlanır.

○ Retell

- Kitap kullanılır.
- Önce kayıt dinletilir. Ardından çocuğun öyküyü anlatması istenir.

Dil Becerilerinin Desteklenmesi

- Doğumdan itibaren başlayan dil becerileri sadece sözel dili değil sözel olmayan dili de içermektedir.
- Cümle uzunluklarını arttırmak.
 - Yan cümlecikler
- Sözcük bilgisini genişletmek
 - Alıcı ve İfade edici dil
- Dilin dilbilgisi yapısını desteklemek.

Dil Becerilerinin Desteklenmesi

- Cee oynamak
- Tekerlemeler
- Şarkı söylemek
- Olanları/yaptıklarını anlatmak
- Sadece eylemlerden değil duygulardan bahsetmek
- Hikayeler anlatmak
- Sizi anlıyormuşçasına konuşmak